

ЄВРОРЕГІОНИ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

© Куцин А. Р., Передало Х. С., 2016

Розглянуто тлумачення поняття “транскордонне співробітництво” та єврорегіонів у міжнародному праві та українським законодавством, проаналізована діяльність євро-регіонів, що функціонують в Україні на цьому етапі розвитку транскордонного співробітництва. Сформульовано принципи здійснення транскордонного співробітництва.

Ключові слова: координація, прикордонні території, єврорегіон, транскордонне співробітництво.

A. R. Kutsyn, C. S. Peredalo
Lviv Polytechnic National University

CROSS-BORDER COOPERATION: GENERAL CHARACTERISTICS AND PRINCIPLES OF FORMATION

© Kutsyn A. R., Peredalo C. S., 2016

The article investigates the theoretical aspects of cross-border cooperation. The aim of the article is to create principles of cross-border cooperation and to consider euroregions and it's features. The analysis of the term definitions showed that cross-border cooperation is joint actions aimed on deepening and strengthening good neighbor relations between territorial communities or authorities within the jurisdiction.

The article specifies the characteristic features of such euroregions as: “Carpathian euroregion”, “Bug”, “Lower Danube”, “Upper Prut”, “Dnipro”, “Slobozhanschyna” and “Dnister”. It is shown that common purpose and activities of these euroregions is organization and coordination of measures to promote cooperation in the fields of economy, science, culture, health, education and sports.

After analyzing the patterns of the existence and development of euroregions and cross-border cooperation in general, we can see that it's implemented in the following stages: 1. Investigation of existing links between partners; 2. Choosing and implementation of development strategy; 3. Creating and providing development programs; 4. Analysis and evaluation.

According to these stages principles of cross-border cooperation are identified. They are the principle of partnership, the principle of attraction, the principle of participation, the principle of didacticism, the principle of informativeness, the principle of objectivity.

As it's shown in article Ukraine has some achievements in the development of cross-border cooperation. This positive side is that Ukraine started program of training staff for cross-border cooperation, formed the basis of the legal framework of cross-border cooperation, which always requires changes to the relevant international law, the development and implementation of new laws. Also country realised and improved state regional policy on cross-border cooperation, created seven euroregions, organised cooperation with border areas. The problem is that there is no single, unified organisational and financial platform of implementation of regional policy on cross-border cooperation.

Key words: coordination, border areas, euroregion. cross-border cooperation.

Постановка проблеми. Процес євроінтеграції вимагає узгодження дій, що може бути здійснено за допомогою усвідомлення загальних механізмів міжнародної співпраці, які в Україні виражені у здійсненні транскордонного співробітництва. Отже, дослідження теоретичних аспектів функціонування прикордонних територій має важливе прикладне значення для подальшого розвитку у контексті вступу України до Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу проблематиці транскордонного співробітництва приділяли такі вчені: Р. Ратті, Локателлі Р., Г. М. Чуді (Швейцарія); М. Ілієва, Б. Борисов (Болгарія); Мюдріх Г., Габбе Г., Д. Віллерс, Кліп К. (Німеччина); П. Еберхардт, А. Стасяк, Р. Федан, П. Коморницький, З. Макела, З. Зьоло, М. Ростішевський (Польща); Марку Ж., Герцог Р. (Франція); С. Романов, Л. Вардомський, Й. Зверев, В. Білчак, (Росія), Зарді А. (Італія); Ю. Тей, П. Кузьмішин (Словаччина), а також вітчизняні вчені, зокрема О. Амоша, П. Беленький, В. Будкін, В. Борщевський, Т. Васильців, О. Гонта, М. Долішній, В. Євдокименко, І. Кістерський, Є. Кіш, М. Лендєл, Н. Луцишин, П. Луцишин, В. Ляшенко, Ю. Макогон, Н. Мікула, В. Мікловда, А. Мокій, І. Нагорна В. Пила, С. Писаренко, І. Студенніков, А. Філіпенко, М. Флейчук, В. Чужиков, О. Чмир, І. Школа та ін. Більшість цих дослідників торкалися питань економічної, соціальної основи розвитку транскордонного співробітництва та їх організаційно-функціональних складників – єврорегіонів.

Мета роботи – сформулювати принципи транскордонного співробітництва, розглянути сутність єврорегіонів як однієї з форм транскордонного співробітництва та визначити характерні ознаки єврорегіонів, що функціонують на території України.

Виклад основного матеріалу. Вперше термін “транскордонне співробітництво” був використаний в “Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями”, в якій зазначається, що транскордонне співробітництво – це будь-які спільні дії, націлені на поглиблення та підсилення добросусідських відносин між територіальними общинами або властями, які знаходяться під юрисдикцією двох або кількох Договірних Сторін, та на укладання з цією метою будь-яких необхідних угод або досягнення домовленостей [3].

Згідно з Законом України “Про транскордонне співробітництво”, транскордонне співробітництво означає спільні дії, спрямовані на налагодження та поглиблення економічних, науково-технічних, соціальних, культурних, екологічних та інших відносин між територіальними громадами, їх представницькими органами, місцевими органами виконавчої влади України та територіальними громадами, відповідними органами влади інших держав у межах компетенції, визначеної їх вітчизняним законодавством [6].

Транскордонне співробітництво здебільшого здійснюється з одночасним створенням єврорегіонів. Єврорегіони – це одна з організаційних форм транскордонних відносин, за якої місцеві органи влади прикордонних територій мають можливість вирішувати певні економічні, культурні та соціальні питання, реалізовувати конкретні транскордонні проекти та розробляти різні програми [2]. Єврорегіони, що були створені за участі областей України, та їх характеристику наведено у таблиці.

Основні єврорегіони та їх характеристика

Назва єврорегіону	Дата створення	Учасники	Опис
1	2	3	4
“Карпатський єврорегіон”	14.02.1993 р.	Україна (Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області), Польща (Підкарпатське воєводство), Словаччина (Кошицький, Пряшівський краї), Угорщина (медьє Боршод-Абауй-Землен, Гайду-Бігар, Гевеш, Яс-Надькун-Солнок та Саболч-Сатмар-Берег), Румунія (повіти Біхор, Селаж, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучава та Ботошань)	Головні завдання: 1. Організація та координація спільної діяльності, сприяння економічному, науковому, екологічному, культурному та освітньому співробітництву. 2. Підтримка окремих проектів щодо розвитку інфраструктури прикордонних регіонів. 3. Сприяння розвитку контактів і співробітництва з міжнародними організаціями. 4. Покращення рівня життя населення, збереження миру. 5. Сприяння добросусідським відносинам між державами. 6. Забезпечення прозорості кордонів

1	2	3	4
“Буг”	29.09.1995 р.	Україна (Волинська обл., Сокальський та Жовківський райони Львівської обл.), Польща (Люблінське воєводство), Республіка Білорусь (Берестейська область)	Основна мета діяльності – розвиток співпраці прикордонних територій за напрямками: 1. Просторовий благоустрій. 2. Комунікації, транспорт і зв’язок. 3. Освіта, охорона здоров’я, культура, спорт і туризм. 4. Охорона та покращення довкілля. 5. Ліквідація наслідків над-звичайних ситуацій і стихійних лих. 6. Сприяння розширенню контактів між мешканцями прикордонних територій. 7. Розвиток співпраці між суб’єктами господарської діяльності
“Нижній Дунай”	14.08.1998 р.	Україна (Одеська область), Румунія (Повіти Галац, Тульча, Бреїла), Республіка Молдова (Райони Кагул та Кантемір)	Учасники співпрацюють за напрямками: 1. Організація та координація заходів із просування співробітництва у сферах економіки, науки, екології, культури, освіти та спорту. 2. Розроблення спільних програм прикордонного співробітництва у галузях діяльності, встановлених загальними угодами. 3. Просування та сприяння прямим контактам між економічними агентами, інститутами, неурядовими організаціями й експертами, які діють у різноманітних галузях. 4. Посередництво та сприяння співробітництву із міжнародними організаціями, інститутами й агентствами
“Верхній Прут”	22.09.2000 р.	Румунія (Ботошанський і Сучавський повіти), Україна (Чернівецька та Івано-Франківська обл.), Республіка Молдова (м. Бельць, Єдинецький, Фалештський, Глоденський, Окницький, Ришканський та Бричанський райони)	Головні напрямки діяльності: 1. Розвиток і гармонізація торговельних і економічних відносин. 2. Розробка проєктів транскордонного співробітництва. 3. Розвиток і впровадження передових технологій. 4. Екологічна безпека, попередження забруднень басейнів Дунаю, Прута, Сірету, Дністра і Чорного моря, попередження та ліквідація наслідків промислових аварій і стихійних лих, збільшення кількості екологічно чистих виробництв. 5. Гармонізація розвитку інфраструктур, зокрема енергетичних систем, транспортних та комунікаційних мереж. 6. Розвиток транскордонних взаємин і розширення співробітництва у сферах нормативно-правового забезпечення, науки, освіти, культури, спорту та молоді. 7. Забезпечення і впровадження в усіх сферах економічного, соціального, політичного та культурного життя повної та справжньої рівності між особами, які належать до національної меншини, та особами, які належать до більшості населення. 8. Охорона здоров’я населення, розвиток туризму і рекреаційної діяльності [4]
“Дніпро”	29.04.2003 р.	Україна (Чернігівська обл.), Російська Федерація (Брянська обл.), Республіка Білорусь (Гомельська обл.)	Мета створення: 1. Всебічний економічний розвиток. 2. Регіональне планування. 3. Кому-нікації, транспорт і зв’язок. 4. Освіта, охорона здоров’я, спорт і туризм. 5. Охорона і поліпшення стану навколишнього середовища. 6. Ліквідація надзвичайних ситуацій, стихійних лих і їхніх наслідків. 7. Сприяння розширенню контактів між жителями прикордонних територій, розвитку співробітництва між установами й організаціями, а також суб’єктами господарської діяльності [7]

1	2	3	4
“Слобожанщина”	07.11.2003 р.	Україна (Харківська обл.), Російська Федерація (Белгородська обл.)	Напрями розвитку територій: 1. Всебічний економічний розвиток. 2. Регіональне та локальне територіальне планування. 3. Комунікації, транспорт і зв'язок. 4. Наука, нові технології, освіта. 5. Охорона здоров'я, спорт і туризм. 6. Поліпшення стану навколишнього середовища. 7. Ліквідація надзвичайних ситуацій, стихійних лих та їх наслідків. 8. Сприяння розширенню контактів між жителями прикордонних територій, розвитку співробітництва між установами та організаціями, а також суб'єктами господарської діяльності. 9. Полегшення процесу перетину кордону для людей та вантажів через спрощення прикордонних формальностей та сприяння відкриттю нових пунктів пропуску. 10. Сприяння якості життя населення через збільшення зайнятості. 11. Сприяння розвитку регіональної економіки за допомогою поліпшення інфраструктури прикордонних районів [5]
“Дністер”	02.02.2012 р.	Україна (Вінницька обл.), Республіка Молдова (райони Сорока, Дондушень, Окниця, Резіна, Флорешть, Шолданешть і Дубосари)	Основні завдання: 1. Організація, координація і поглиблення зв'язків в економіці, торгівлі, науці, освіті, культурі, туризмі і спорті. 2. Здійснення спільних проектів з охорони навколишнього середовища, екологічного оздоровлення басейну річки Дністер. 3. Реалізація спільних транскордонних інвестиційних проектів. 4. Участь у будівництві міжнародних транспортних коридорів та реконструкції діючих автомобільних магістралей. 5. Здійснення регіональних проектів (програм) з питань скорочення безробіття серед населення прикордонних районів за допомогою підвищення економічного потенціалу. 6. Сприяння в облаштуванні пунктів пропуску через українсько-молдовський державний кордон міждержавного і місцевого значення. 7. Організація контактів з відповідними міжнародними організаціями, фондами, інститутами, агентствами та іншими організаціями [8]

Як бачимо з таблиці, спільною метою та напрямками діяльності цих єврорегіонів є організація та координація заходів із просування співробітництва у сфері економіки, науки, екології, культури, охорони здоров'я, освіти та спорту. Загалом існування єврорегіонів, а отже, і транскордонного співробітництва як такого, спрямоване на розвиток усіх сфер державного регулювання.

Аналізуючи закономірності в існуванні та розвитку єврорегіонів та транскордонного співробітництва загалом, бачимо, що останнє здебільшого реалізується за такими етапами:

1. Виявлення та дослідження наявних зв'язків між партнерами;
2. Вибір та впровадження стратегії розвитку;
3. Розроблення і забезпечення програм розвитку;
4. Аналіз та оцінка.

Відповідно до вищезгаданих етапів, можна виділити такі основні принципи транскордонного співробітництва, а отже, і євро регіонів:

- принцип партнерства передбачає співпрацю різних рівнів адміністративного управління держав;
- принцип залучення означає, що формальна участь у транскордонному співробітництві або формальне підписання угод є недостатнім, оскільки потребує постійного контролю та залучення у процес впровадження програм;
- принцип партисипативності, яким передбачається рівномірна участь у розвитку програм та проектів усіма членами;
- принцип дидактизму – під час реалізації етапів транскордонного співробітництва необхідно враховувати досвід попередніх програм та проектів;
- принцип інформативності забезпечує необхідний рівень обізнаності партнерів один про одного;
- принцип об'єктивності означає свідоме аналізування та оцінювання поточного стану справ.

Саме ґрунтуючись на цих принципах, підвищуватиметься ефективність функціонування євро регіонів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На основі проведених досліджень варто узагальнити досягнення України у розвитку транскордонного співробітництва для окреслення перспектив його розвитку. Отже:

- здійснюється підготовка персоналу для діяльності у сфері транскордонного співробітництва;
- сформовано основу законодавчої бази транскордонного співробітництва, яка постійно потребує внесення змін у дотичні до законів щодо транскордонного співробітництва, розробки та реалізації нових законопроектів й ратифікації міжнародних нормативних актів;
- реалізується та удосконалюється державна регіональна політика України у сфері транскордонного співробітництва, прикладом чого є прийняття Державної програми, у якій виділено пріоритети розвитку і яка охоплює транскордонні проекти, запропоновані прикордонними регіонами;
- створено сім євро регіонів, організовано співпрацю з сусідніми територіями, але відсутня єдина, уніфікована організаційно-фінансова платформа реалізації регіональної політики транскордонного співробітництва.

Перспективами подальших досліджень цієї тематики є визначення проблем реалізації транскордонного співробітництва та пошук шляхів їх вирішення, розгляд програм у рамках Європейського інструменту сусідства та партнерства, також аналіз індикативних асигнувань програм транскордонного співробітництва.

1. Беленький П. Ю., Мікула Н. А., Матвеев С. Е. *Конкуренентність на транскордонних ринках.* – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України, 2013. – 217 с.
2. Верменич Я. В. *Євро регіон: енциклопедія історії України.* – К.: Наук. думка, 2005. – Т. 3: Е–Й. – 672 с.
3. *Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м. Мадрид). Текст українською мовою (редакція від 02.12.2012 р.).* – Рада Європи. – 35 с.
4. *Євро регіон “Верхній прут” [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.bukoda.gov.ua/page/evroregion-verkhni-prut>.
5. *Євро регіон “Слобожанщина” [Електронний ресурс].* – Режим доступу: kharkivoda.gov.ua/ru/article/view/id/826.
6. *Закон України “Про транскордонне співробітництво” від 24.06.2004 № 1861-IV/ Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>.
7. *Статут Прикордонного Співтовариства Євро регіон “Дніпро” [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://www.chernihiv-oblast.gov.ua/media/upload/statut.pdf>.
8. *Устав Євро регіона “Дністер” [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://dnier.eu/447>.